

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

17 NOVEMBRE

EXPLOTA

BOMBA

CARRER
DE

FERNAND

VINTIQUATRE

PERSONAS

RESULT

MES O ME

GRAVEME

FERRAS

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

CRONICA

UN tema de actualitat: ¿Barcelona es habitable?

Ja fa temps que aquest tema s' está des- arrollant y no sempre ab arguments de rahó, sino també ab una serie de fets luctuosos, tan impre- vistos com irracionals, que de sopte converteixen els optimismes més hermosos en una irrisió san- grienta.

Barcelona creix ab assombrosa rapidés; s' exten per tot el Plá y escala las vehinas montanyas. Bar- celona feynera, activa, alentada concentra un foco poderós de vida, com cap altre n' hi haja en la Pe- nínsula ibérica. Es atractiva y simpática. De tot arreu afuheixen al seu recinte corrents inmigrato- rias, y per totas té lloch y espay. Sense deixar de ser catalana se ha anat convertint en una de las ciutats més cosmopolitas, no sols d' Espanya, sino d' Europa.

Adoleix—y aixó no 's pot negar—de grans defec- tes. Es una ciutat que podent ser molt sana per la benignitat del seu clima, deixa de serho per defi- ciencias de la higiene. Es una ciutat que podent ser molt vividora, deixa de serho per l' excés dels tri- butos y las malas manyas dels abasteixedors que produheixen una carestía inverossimil en las sus- tancias alimenticias. Es una ciutat que podent ser un modelo de cultura y de progrés, deixa de serho porque hi ha qui 's complau en embrutirla y ferla retrogar, semblant á mans plenas las malas lle- vors de la reacció, del odi, de la difamació y de la xismografía mesquina y miserable.

Aquell moviment encaminat en apariencia á rea- lizar la personalitat de Catalunya ha donat naixe- ment á una niuada d' escursions que han clavat el seu fibló sobre la dignitat y l' honra de personalitats y de classes enteras culpables sols de no pensar com ells. Ells son els que han llensat contra el poble obrer els dictats de purria, bretolada y fills de bur- dell; ells son els que han empudegat ab sas dejec- cions l' atmósfera de una ciutat qu' es gran per la seva extensió y que voldria serho encare més pel seu esperit.

Y aixó fa que dega preguntarse: ¿Es realment habitable Barcelona, ab tanta falta de higiene, ab tanta falta de organisació y sobre tot ab tanta falta de cultura?

Se parla dels odis socials, y se 'n parla ab rahó de sobra. Pero s' hauría de veure quí principalment els fomenta y 'ls exacerba. S' hauría d' examinar si es que prenen peu, com alguns pretenen, en las acalo- radas excitacions de determinats *meetings*, ó en cer- tas iniquitats reals y positives que després de agra- viar la dignitat humana reduheixen á una part im- portant de la població á no poder viure á penas, fins després de cumplir ab excés la lley santa del treball.

Constituheix aquesta contraposició de interessos y de passions un problema de una complexitat ex-

traordinaria, impossible de resoldre si no s' emplea al ferho una gran serenitat y una gran altesa de ju- dici; un problema que no 's resoldrá may per medis violents, ni cometentse monstruosos atentats, ni exi- gent que 's prenguin midas de rigor excessiu, es á dir: que 's dictin lleys escepcionals que siguin en pu- ritat la negació de la lley mateixa.

Els mals no 's curan enconantlos.

••

L' atentat del dijous de la senmana passada es més que un crim espantós, salvatge y abominable: es una nova y gran vergonya pera la ciutat de Bar- celona.

En cap més ciutat del mon ha passat may una cosa semblant. Ordinariament els dramas sinistres de la dinamita tenen per tot arreu un objectiu, un fi determinat. Els que fan us de las sustancias ex- plosivas se dirigeixen ordinariament contra una persona de la qual pretenen venjarse ó desferse de la seva tiranía. A Russia, qu' es ahont ha tingut ori- gen aquest sistema, s' han utilitat els explosius contra 'l Czar y contra alguns dels seus consellers; en cambi no hi ha exemple de que may s' hajan empleat, com aquí, contra la multitud anónima que circula tranquila y desprevinguda per la vía pú- blica.

No 's concebeix tanta maldat unida á tanta idio- tés. Ni las feras del desert matan pel gust de matar tan sols: ho fan en tot cas per l' estímulo de la fam, pera saciarse, y no devoran may á las de la seva es- pecie. Estava reservat á sers humans el ser de pit- jor condició que las feras.

¿Quín móvil els pot guiar?

¿Destruhir la vida de sers ignocents, sols pel gust de destruhirla? ¿Y quín home, per desanimat que sigui, pot alimentar un gust tan depravat, tan cruel y tan estúpit? Ni tan sols podrán invocar com invo- cava en Salvador l' odi social. Perque 'l carrer, al revés de la sala de un teatro, está obert á tothom, y al mateix temps que 'l poderós ó 'l que disfruta de una posició desahogada pot pagar la festa 'l fill del poble, 'l necessitat, el pobre, la víctima de las des- igualtats y las injusticias socials. ¿Y quína vindica- ció es aqueixa que destruheix als mateixos en nom dels quals s' intenta realitzar la redempció?

Per aixó fug de la rahó la idea de que semblants atentats puguin ser obra de una secta. No n' hi ha cap, per extraviadas que siguin las ideas que alen- ti, que pugui arribar á un tal grau de perversitat. No hi ha cap secta que no abomini uns crims tan monstruosos y tan sense objecte.

••

¿Y donchs, no passant en lloch més del mon, per qué han de passar á Barcelona?

Es trist, tristíssim per una ciutat floreixent y ac- tiva, que hagi de apareixer als ulls del mon civilisat, marcada ab aquesta infamia.

Pero si bé ho examiném, la culpa de que tal suc- ceheixi recau de plé en els que tenint el deber de dedicar el seu zel á la vigilancia de la seguretat pú-

Ha sortit l' Almanach de La Esquella.

blica, per ineptitud ó per deficiencia dels elements de que disposan, deixan de ferho.

Tothom ho sab, no es per ningú un misteri la detestable organització de la nostra policia. Una gran ciutat com Barcelona está en aquest punt pitjor que abandonada. A despit de sa extensió, de sa difusió, de un perímetre extraordinari, no conta sino ab escassos elements que cuidin de la policia de seguretat, mal retribuïts, ineptes y algunas vegadas de moralitat duptosa.

Aixís s' ha pogut dir que Barcelona, á favor de aquest descuyt, s' ha convertit fàcilment en el refugi de la gent de mal viure del mon enter. Aquí poden venir y treballar á mansalva, segurs de que ningú s' enterarà ni de la seva arribada, ni de la índole especial dels seus treballs.

Altra feyna té la policia que vigilarlos. La policia, si la volem veure, la trobaréu passejant la nyonya pels carrers, quan no acut als sitis de diversió á distreure's, ó á altres llocs més pecaminosos á buscar-se la vida.

Es vergonyós que aquí s' haja pogut arribar á creure qu' en certas comedias y farsas de bombas y plossius hi hajan tingut elements de la mateixa policia una participació directa y personal. El cas del capitá Morales está aquí per demostrarho. ¿Ahónt sino á Barcelona s' ha vist una monstruositat semblant? Sols després, quan las comedias y las farsas se transforman en tragedias espantosas y horribles, l' home més seré y desapassionat se queda desconcertat y com veyent visions.

Per aixó s' explica qu' en lloch més del mon passi lo que passa á Barcelona, perque tampoch hi ha al mon un' altra ciutat ahont el servey de policia estigui tan descuidat y sigui tan péssim, servint més que per inspirar confiança per despertar tota mena de recels.

***

Ara lo que importa, en bé de tots, es descobrir als autors del últim atentat. Interessa especialment á la gran víctima: interessa á la ciutat de Barcelona.

No es ab el pánich, ni ab l' horror, ni ab las re- criminations, com se posa remey á un estat de cosas que acabaria de fer de Barcelona una ciutat completament inhabitable. Tots els ciutadans del primer al últim tenim el deber de ausiliar eficazment l' acció de la justicia. Devegadas un petit indici es el cap del fil de la trama més oculta. ¿Y es possible qu' entre 'ls centenars, els milers de personas, que á las sis de la tarde del dijous passavan pel carrer de Fernando, ni una sola, hagués notat la presencia del home del cistell de la bomba?

Si alguna n' hi ha, que s' ho tingui callat pera fugir de mals-de-cap ó de compromisos ¡ah! llavors sí que haurém de desesperar de la salvació de Barcelona. A la suma de mals que la fan inhabitable, deurá afegirs'hi el pitjor de tots: la falta de valor civich.

P. DEL O.

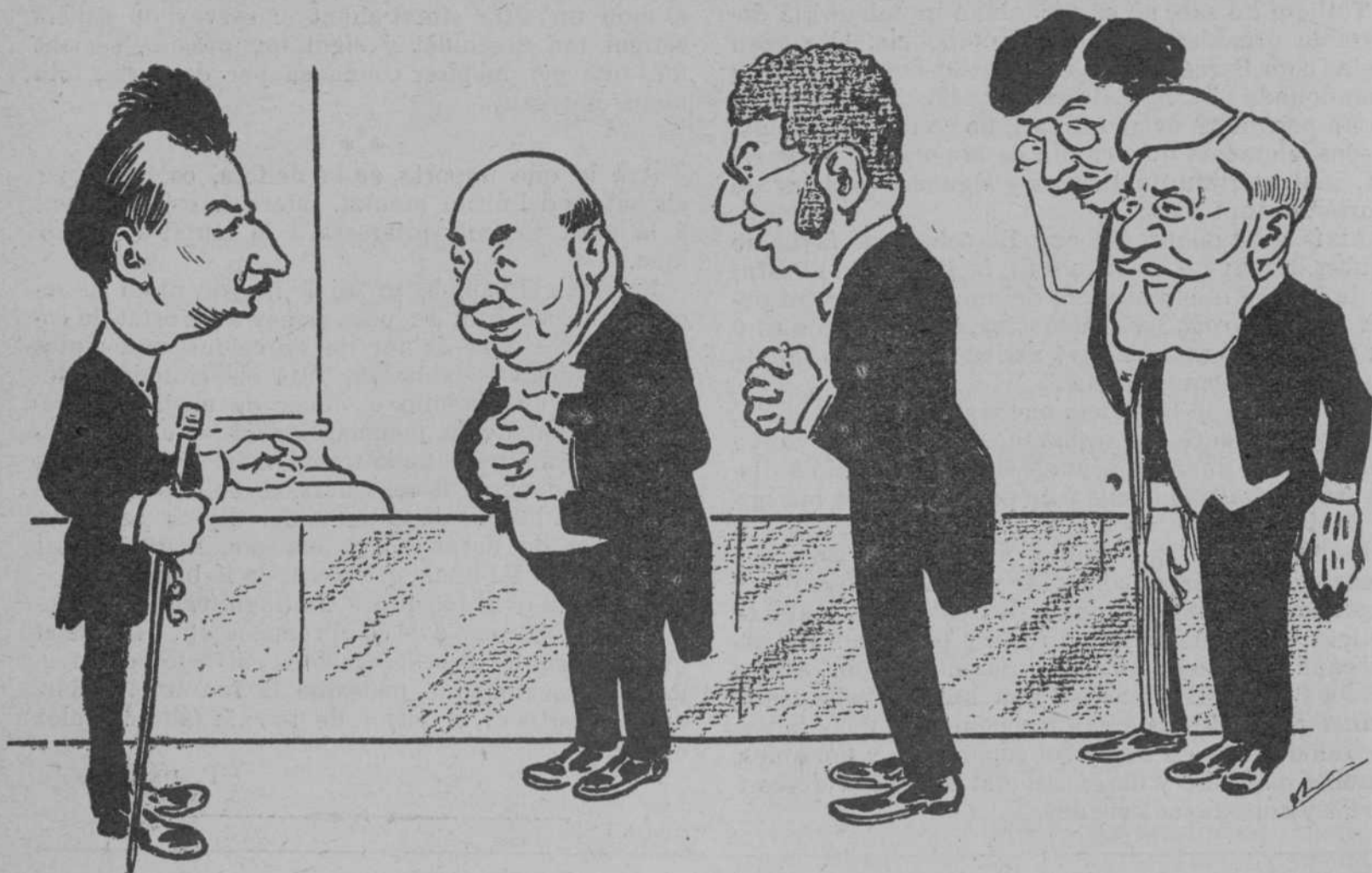
L' APARICIÓ DEL NOSTRE ALMANACH

—Deu mil duros de renda y aquest Almanach pera amenisar els ratos d' oci, ¡ves quí m' empetarfa la bassa!

Vejin l' Almanach de La Esquilla.

LA FORSA DEL EXEMPLE

—¿Que tindría la bondat de deixarnos el Saló de Bellas Arts quan els *marianos* el desocupin?
 —¿Qué hi volen fer?
 —No estém ben determinats encare: no sabem si hi instal·larém un *reñidero* de galls ó unas montanyas russas.

IDILI SILVESTRE

Entre unas verdissas—voltadas de faigs,
 revolcantse á terra—á tot pler están
 una llebra grossa—y un conill sapat.

Tot fentse amoretas—el temps van passant
 sens poder pensarse—que 'ls poden cassar.

—«¡Vida meva! ¡Rata!—¿No 'm vol abraçar?»

(diu el conill, y ella):—«¡Estigas, babau!
 que 'm fas pessigollas—y 'm farás punxar
 ab las etzevaras—que hi ha al meu costat.»

—«O jo m' equivoco,—ó sento, flayrant,
 aygua de Colonia—que 'm apesta 'l nas...

¿Es que algun fulano—aquí 's va acostant?»

—«Ja ho veig. Es el comte—de Budellpremsat,

que boy cada día—aquí ve á cassar;

pero es tan imbécil—que á dos ó tres pams

no veu pas ni un ase.»—«Oy. Si qu' es vritat.

Si ab els peus me toca.»—«Ell no 't veurá pas.

Porta ulleras negras—y 'l gos du fermat

ab una cadena,—y á més, ja va fart.

Jo crech que aquest tipo—sols ens veu al plat.»

—«Fá bé. D' aquest modo—vivim descansats

y passém la vida—sens sustos ni afans...»

—«¿No m' estimas, maca?»—«Conill, ets molt gat.

¿Las tevas paraulas—puch creure?»—«¡Mal llamp!

Que una escopetada—me donguin al cap,

si 'l que t' he dit ara—creus que no es vritat.»

—«Vaja; ja no ho dupto.»—«¿Quín génit! ¡Carám!»

—«¿No sentz, ara, noya,—fortor de tabach?»

—«Sí. Es el guarda termes—que ja 's va acostant.

Apretém á corre—y anémse'n al cau,

que si aquest ens clissa...—no ho podrém contar!»

FÉLIX CANA

RATXAS D' HIVERN

El retrás ab que aquest any s' ha presentat el fret
 ha fet concebir esperansas, que ¡ay! no s' han de
 realisar.

Senyora conech jo que ja ho havia comunicat al
 seu espós:

—¿Sabs, Pauhet idolatrat, que diu qu' enguany
 han suprimit l' hivern?

—¿Quí l' ha suprimit?

—No ho sé. Suposo que deuen ser els fabricants
 de calendaris. El *certus* es que no farà fret y que
 aquesta felís novetat no deixarà de venirnos de pe-
 rilla.

—¡Ja ho crech! Com que gracias á n' aixó podré
 estalviar-me 'ls vintidós duros que m' havia de gas-
 tar en un trajo nou.

¡Candorós marit! ¡Y que n' anava d' equivocat!..
 Precisament aquí estava la *pastora*.

—¡No 't precipitis!—li deya ab carinyós accent la
 seva tendra muller:—No 't precipitis y divideix la
 teva afirmació en dugas parts. Cert es que no t' hau-
 rás de fer el trajo, pero t' erras de mitj á mitj al su-
 posar que has d' estalviarte 'ls vintidós duros que
 per ferte'l tenías apuntats en el teu pressupost.

Y ab la major naturalitat del món, l' amable se-
 nyora explicava al seu Pauhet que 'ls vintidós duros
 que l' home s' imaginava poder arreconar, ella ja 'ls
 havia previament invertit en un sombrero y altrás
 varias frioleras que temps há que li feyan falta.

—¡Pero, bárbaro!..—exclamava 'l pobre espós, gra-
 vement ferit en la entranya més sensible:—¿Cóm
 tens pit per atrevirte á gastar vintidós duros d' un
 cop, en els temps que corrém?

—¡Pero, bárbaro!—li replicava ella, estirantli amo-

La cuberta es un' obra d' art.

rosament el nas:—¿Cóm tens fetje pera negarme uns diners que, ben mirat, t'han caygut del c-1?

Acorralat per una rahó tan incontrovertible y per la estirada del nas, ¿qué havia de fer l'ignoscent marit?.. Baixar el cap, resignarse y confessar que la seva senyora tenia més coneixements hisendístichs que 'l propi Villaverde.

De cassos com aquest, y més graves y tot, demá-ninne.

L'idea de que enguany l'hivern el passariam de bóbilis-bóbilis havia fet tant camí, que no hi havia persona mitjanament crédula que no estés conven-sudíssima de la exactitut del pronóstich.

Tots els síntomas ajudavan á donar visos de veritat á n' aquesta opinió, l'ensada al mercat, segons després s'ha sapigut, per un sindicat d'establiments de banys y comerciants de vanos.

El termómetro, á pesar de trobarnos ja á mitjos de Novembre, s'empenyava en no baixar. La rambla de Sant Joseph se veya molts dematips tan plena de flors com en las millors diadas del mes d'Abril. Els cafés, á instancias dels parroquians, havian de continuar trayent las taulas á las aceras.

¿Qui no recorda que 'ls altres anys, apenas celebrada la solemnitat de las castanyas y 'ls panallets, may deixava de venir alguna que altra alenada freda á fernos memoria de que l'hivern estava ja á las portas y qu'era qüestió de prepararnos á passar el golf dels panallóns y 'ls constipats?

—Nada, nada,—deya tothom:—aixó son positivament fabas contadas. Aquest any no hi ha hivern.

Y enganyada la gent per tan afalagadora perspectiva, vinga tirar plans, vinga fer cálculs y vinga passejarse per las regións de la imaginació desbordada.

Qui's reempenyava la capa, considerant que d'aquí al hivern del any que vé temps hi hauria pera normalisar la seva situació y pensar en la indumentaria d'abrich.

Qui treya decididament del armari el ja desat barret de palla, ab el ferm propósit de tornarse'l á clavar tan bon punt ne veyés un parell circulant pels carrers.

Qui, en fi, escribia molt serio als masovers, participantlos que, segons com anessin las cosas, potser comensaria altra vegada l'estiuheig passadas las festas de Nadal.

Els venedors de manguitos ploravan.

Els fabricants de caloríferos pensavan ja en la quiebra y en l'amarch pa de l'emigració.

¡No hi havia d'haver hivern!.. Era cosa resolta-ment decidida...

Pero ¡ahl ha vingut l'últim ple de lluna; el vent, fins ara adormit, ha tingut l'humorada de saltar, y tot el nostre castell d'ilusións se'n ha anat á rodar en vintiquatre horas.

¡Cóm haurán rigut els sastres aquests días al veure 'l repenti cambi d'estació, en virtut del qual tantas y tan hermosas fantasias han quedat alevosamente desbaratadas!

Els zaragozanos havian mentit, els sabís havian faltat á la veritat, els síntomas observats eran senzillament capritxos climatològichs.

Sí que n'hi haurá d'hivern. N'hi haurá, y será tan crudel y tant pervers y tan infame com els altres.

Miréu las fullas dels plátanos cóm canhen, grogas y encongidas, esperant las escombras de las brigadas municipals, que Deu sab quan anirán á apilarlas.

Miréu las puntas dels nassos cóm comensan á teyirse d'aquell admirable coloret vermell, del qual Desembre 'n té 'l monopoli.

Miréu els amos de basars de ropas hechas cóm se fregan las mans de satisfacció á la porta de la botiga.

¡TOT PER LA NEUTRALITAT!

—Portant un rus japonés, crech que ningú hi pot dir res.

SANTA CECILIA, PATRONA DELS MÚSICHS

—¡Vaya ab el senyor Lluch! ¡Conque vosté també vé á la nostra festa!... ¿Que toca alguna cosa?

—Sí, senyor: toco el violón.

Els dotze mesos van en colors,

FLOR MARCIDA

—¿Qué us mireu, Bermudas? ¿Aquella elegancia que ara passa?... ¡Criatura!... A mí m' havíau d' haver vist, quan tenia vint anys y encare no pensava ab aixó del muniato...

¡Anéu, anéu fent càlculs sobre 'l temps y las estacions!

Ja té rahó el ditxo: «No hay plazo que no se cumpla... ni bon temps que no s' acabi.»

Vol dir que desgraciadament som mortals y, tart ó d' hora, hem d' anar á raure á las mans del sastre.

Lo únich que hi ha, que sempre 'ns queda un consol.

El de no pagarlo.

A. MARCH

EL BARRET DE PALLA ⁽¹⁾

La cayguda de la fulla
es símbol del teu destí,
per xó quan venen els días
grisos vas perdent l' encís.

Tú qu' érats la imatge alegre
del estiu, ple d' atractius,
ets avuy la miserable
despulla del temps felís.

Tant com pel Juny se t' aymava
per lo flamant y gentil,
per Tots Sants se t' desprecia
per lo pobre y lo deslluhit.

S' han begut de mica en mica
ton color groguench bonich,
y t' han marxitat las formas
que la moda t' concedí,

lo sol fort de la Canícula
la serena de las nits,
las gotelladas soptadas
de las tempestats d' estiu
y la pols que 'l vent aixeca
per las planas y camíns.

Qui t' portava ab elegancia
te mira despreciatiu,
y ó be t' llença sense pena
ó t' guarda al rebost humit
entre 'ls trastos inservibles,
sens cap altre pervenir
que la invalidés perpétua,
si no t' fan servir de niu
las aranyas asquerosas
y els insectes més ruhins.

Portarte avuy es ridícul;
ja ningú t' vol presumir:
ets penyora de miseria
de la que la gent se 'n riu,
com si fossin millonaris
quants te poden substituhir
per algún altre sombrero,
en que s'ía del any mil.

Al pas que l' hivern s' acosta
ton domini 's va reduhint
y 'ls altres barrets que imperan
fins te fan avergonyir
y t' obligan á amagarte
com si estiguessis malehit,
tú que sobirá regnavas
en mitj l' esplendent estiu,
entre flors de richs aromas
y cants dels aucells festius,
días plens de sol y sombras

(1) Vegis el n.º 1280 d' aquest periódich.

Hi ha treballs dels principals artistes.

dels arbres verts y florits,
y nits brodadas d'estrellas
y miradas y sospirs
de las tendres jovincelas
que somiavan ab desitg
ser volgudas de qui dubente
semblava molt més gentil.
Ja han passat per tú las glorias
¡oh barret de pallal y trist
y miserable se 't deixa
en un recó consumit,
com una ilusió perduda
que cau del humá jardí,
al caure las fullas secas
quan vé l'hivern fredolich.

S. ALSINA Y CLOS

ELS INUTILS

¿Senten? Son els crits de sempre.

—D' aquestes coses qui 'n té la culpa es la policia, per la seva ineptitud y la seva peresa. Si 'ls agents de seguretat vigilessin; si complissin més seriament ab el seu deber, aquests horribles atentats que deshonran y avergonyeixen á Barcelona, no 's realisarian.

Y un cop llensada aquesta lamentació y formulat aquest càrrech, la gent ja 's pensa haverho dit tot.

¡Pobres polissóns!

Sembla mentida que ab tant temps de veurels y de tractarlos, no haja encare comprés el públich la magnitud de la injusticia que comet al queixarse de la seva ineptitud y de la seva falta de zel.

DENUNCIA NÚMERO 1,347

—¡Dichoso descans dominical!... En mi vida había trabajado tanto como esos diumanches.

MUNICIPAL PROFETA

—Teniu, Ximenes, beveu; per haverho endevinat. ¡No 'ns han fet pagar las multas!

—¡Claro! Ya sabes tú que en eso de infraccions y enredos de la Casa Gran hi tengo la má trencada.

¿Qué volen que fassin pobres infelissos extrets de las últimas capas sociales, sense coneixements pera desempenyar ayrosament la difícil carrera que abraasan, sense vocació, sense las més lleugeras nocions dels alts debers que 'l seu càrrech els imposa?

Agafin á qualsevol polissón, el primer que á má els vingui, y si degudament interrogat sab l'home donarlos rahó de per qué es al carrer y quina es la missió que la societat li té encomenada, 'm deixo tallar el cap al mitj de la plassa de Catalunya.

—¿Nosotros?—me deya un en certa ocasió:—Nosotros somos el último mono... Unos infelices que cojemos eso á falta de otra cosa.

—Pero 'l cas es—li replicava jo—que no fan com qui diu absolutament res.

—Claro que no hacemos res... Pero ¿qué quiere usted que hagamos?... Por lo que *mus* dan...

«¡Por lo que *mus* dan!» Vels'hi aquí un altre aspecte de la qüestió, que 'l públich tampoch sab veure.

Volém que per cinch céntims ens prestin serveys que valen cinch duros, y aixó es impossible.

Fins prescindint de la falta de vocació y de la carencia d'apetit, qu' en els agents de policia son tradicionals; fins descontant aixó, ¿quina perspicaçia volen que demostrí un home que té l' encàrrech de salvar la societat y per qual difícil missió la societat li dona tres pessetas diarias?...

Cada vegada que per aquests carrers de Deu veig á un polissón, cap baix, melancólich, caminant á passos acompassats, penso lo mateix:

—¡Mireuse'!!—me dich, dirigint al trist agent de l' autoritat una llambregada compassiva:—Aixó, aquest pobre náufrach de las humanas tempestas, es

Está escrit pels mes notables autors.

LA BOMBA DEL CARRER DE FERNANDO

La cantonada de La Cartuja, lloch ahont explotá la bomba.

un àngel custodi de la seguretat pública. ¡Valenta representació de la vigilància social...

Y al veure'l tan motxo, tan abatut, segurament pensant més en las doluras del descans que en els perills que á la societat rodejan, segueixo dibentme:

—¿Cóm es possible que aquest home ensumi, endavini, observi, descubreixi res? Passarían per davant seu tots els criminals y tots els enemichs de la societat, y ni remotament sospitaría ell que al cans dels seus dits hi té tan bella presa.

¡Pobra gent!...

¡Y encare hi ha qui, davant d'aquestscrim que periòdicament agitan la plácida monotonia barcelonina, se queixa dels polissóns y sense compassió 'ls baqueteja!...

No, cruels censors, no esteu en lo just.

¿Cóm us atreviu á acusarlos, al veure'ls tan grochs, tan decayguts, tan anémichs?...

Valdría més que, en compte de ferlos cárrechs, els dessin l' oli de fetje de bacallá.

MATÍAS BONAFÉ

LLIBRES

DIÀLECHS DRAMÀTICHS per J. PUIG Y FERRETER.— Un nom nou—al menys pera nosaltres—en el camp de la

literatura catalana. Mes no ho será en lo successiu, per que si es ara que comensa, s' ha de confessar que comensa be, mirant enllá molt enllá, sentint y pensant á la moderna.

Sos cinch diálechs son cinch aspectes de la vida, el de la llibertat sens límits ni aturador, el de la dona cayguda, el de la vida estéril, el de l' amor de mare y l' de la vida perduda per efecte de la disbauixa.

En tot ells s' hi deixa sentir un gran alé de concepció, realzat per una serietat y una sobrietat verament catalanas.

En Puig y Ferrerter es un modernista sense divagacions: clar y transparent, que diu lo que 's proposa y ho diu bé, ab ple domini de nostre llenguatge y condensant verdaders dramas dintre de cada un de sos diálechs.

Molt ens plau poder donar compte de una obra que revela l' aparició de un nou escriptor de verdadera válua.

CONCEPTO DE LA SOCIOLOGÍA Y UN ESTUDIO SOBRE LOS DEBERES DE LA RIQUEZA por GUMERSINDO DE AZCÁRATE.—Forman aquests dos estudis l' últim volúm de la *Biblioteca sociológica internacional* que vé donant á la estampa la Casa Henrich y C.^a—L' eminent catedràtic fá en el primer una notable exposició del objecte y contingut de la ciencia sociológica en sas relacions ab las ciencias y ab tots els rams de la activitat intelectual; y en el segon, dona la seva opinió ilustrada en el debat sobre 'ls debers y la responsabilitat de la riqueza ab motiu de las opinió emesas y 'ls actes realisats pel millonari yankee Carnegie, qui sosté—y tal com ho sosté ho practica—que la riqueza sobrant deuen administrarla en vida 'ls opulents que l' han guanyada y aplicarla á fins so-

La cantonada de can Cabot l' endemá del atentat.

cials. Las observacions del Sr. Azcárate tenen un gran valor científich y una extraordinaria trascendencia social.

LA TENEDURÍA DE LIBROS AL ALCANCE DE TODOS por J. OLIVA BRIDGMAN.—Precedeix aquesta obra un prólech interessant de D. *Frederich Rahola* en el qual se hi notan—y 'l llibre del Sr. Oliva ho confirma—que fins en materias tan áridas com es la Teneduría de llibres, son d' estimar las condicions d' escriptor correcte, que posseheix el Sr. Oliva, y que tantas vegadas ha posat de relleu en sos treballs literaris de pura imaginació.

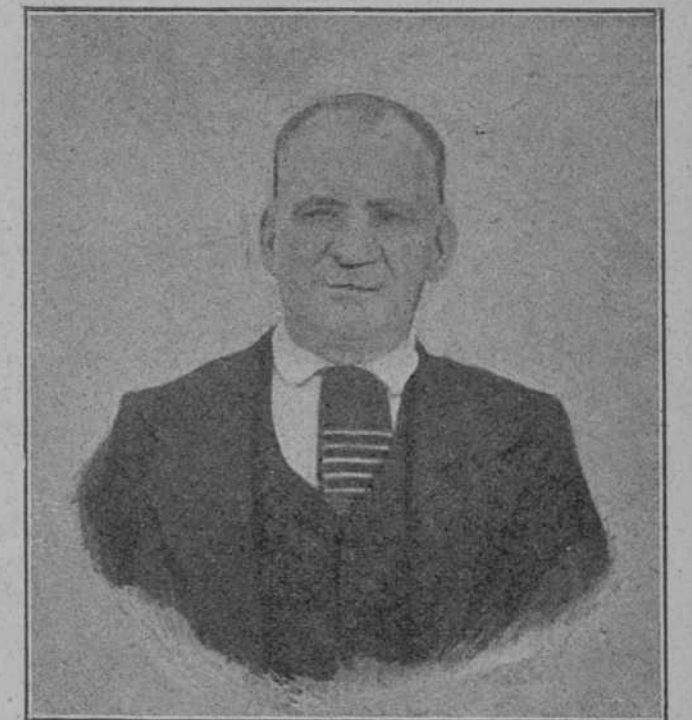
Res s' hi pert, ans al contrari, en amenisar tota materia didáctica. Sembla que las cosas que s' han d' aprendre s' assimilan millor si están ben exposadas, de la mateixa manera que un menjar substancios fá de mes bon digerir si está ben guisat y acompanyat de una bona salsa que li sigui adequada.

ALTRES LLIBRES REBUTS:

.. *Almanaque Bailly Bailliere ó sea pequeña enciclopedia popular de la vida práctica.*—Ha aparegut el volúm corresponent al pròxim any 1905 de aquesta publicació, qu' en res desmereix dels precedents pel gran número de datos útils y curiosos que atesora, y que 'l converteixen en una verdadera enciclopedia, així com també pels valiosos regalos que ofereix al comprador.

.. *Historia de las Creencias, Supersticiones, Usos y Costumbres* por *Fernando Nicolay*.—La casa Montaner y Simón regala aquest llibre notable als suscriptors de *La Ilustración Artística*. El volúm tercer que acaba de publicarse es l' últim de la obra.

UNA VÍCTIMA

SEBASTIÀ LLUPIÀ
Empleat del Ajuntament.

Va ser el que ignocentment portá fins á prop de la plassa de Sant Jaume, desde una entrada próxima, el cistell que segons sembla contenia la màquina infernal. Fou enterrat el dilluns.

.. *Juventut*, drama en un acte de *Ignasi Iglesias*, destacat de l'obra *El primers frets* y estrenat á Romea ab éxit brillant el día 8 del corrent mes.

RATA SABIA

PRINCIPAL

Mi sastre es un juguete ingenyós y graciós, procedent del teatro francés y perfectament adaptat á la escena castellana.

Va ser rebut ab agrado y aplauso. De manera que aquest sastre te trassas de ferse una numerosa parroquis.

**

LA BOMBA DEL CARRER DE FERNANDO

ENTERRO DE UNA DE LAS VÍCTIMAS

El cotxe que conduheix el cadavre del desventurat Joan Serra, atravesant la plassa de Sant Jaume.

La comitiva 's posa en marxa.

Una baixa en la companyia de la Tubau: el Sr. Sala Julien, mort fá pochos días de una malaltia breu. Ans s' ha sapigut qu' era difunt que no qu' estés malalt.

Era un graciós de bona lley, molt estimat del públich barceloní. En sa joventut figurá en diverses companyias de sarsuela. La última obra en que ha prés part ha sigut *Mater Dolorosa* de Leopoldo Cano.

LICEO

Per' obviar un aplessament forsós degut á la indisposició de un artista, s' improvisaren dos representacions de *La Traviata*.

¡Y qué vella s' ha fet la un temps famosa creació del Mestre Verdi! ¡Y quín pobre efecte produheix!

Bé es veritat que la seva interpretació exigeix artistes especials dels que avuy no 'n corren gayres. Al Liceo únicament s' ha distingit la Srta. Brambilla, que á una figura simpática reuneix condicions vocals molt acceptables. Per ella sigueren la major part dels aplausos de la nit.

**

Ab l' *Otello* de Verdi, obra del últim temps del gran compositor y una de las d' ell més inspiradas y *progressivas*, se presentaren per primera vegada, dos artistes nous pel nostre públich: l' Orbellini (*Desdémona*) y en Barrera (*Otello*).

Es l' Orbellini una dona hermosa y una cantant exquisida. Conta apenas cinch anys de carrera y ha trepitjat ab éxit las primeras escenas de Italia y América. Al Liceo ha sigut rebuda també ab simpatía y aplauso. Posseheix una veu extensa y de bon timbre que li permet interpretar una *Desdémona* plena de ternura. Se distingí en els dos duos ab *Otello* y sobre tot en la delicada cançó del *Salice*.

El Sr. Barrera, encare que porta un apellido espanyol, es italiá. La seva veu es extensa, tant que segons notícias, á despit de la seva joventut, ha cantat en totas las tessituras. Debutá com á baix, després se feu barítono y últimament tenor... si bé ab ressabis de la seva segona transformació.

Interpretá l' *Otello* esmeradament, sense forsar la nota, ni exagerar el carácter del personatge.

En Sanmarco (*Yago*) ja sabíam qu' era un barítono ab totas las de la lley. Bon actor, se fica dintre del personatge que interpreta: cantant admirable, ni la seva veu ni la seva escola tenen avuy gayres rivals en l' escena lírica.

Ab tals elements y l' acertada direcció del mestre Ba-

rons, tan concienzut en el maneig de la batuta, el conjunt sortí mes que regular. Y ab tot no hi hagué un gran entusiasme, porque 'l teatro estava més desanimat de lo qu' era de creure.

Lo que dirá en Bernis: Malehidas bombas!...

A lo qual afegirém nosaltres: —¿No es ben trist que hi haja qui ab la seva por y ab la seva alarma fassi en certa manera el joch dels terroristas? ¿Que altra cosa poden proposarse aquests, com no sigui sembrar l' espant? El valor cívich es en aquests casos l' arma millor per combatre las maquinacions de la maldat.

ROMEA

Ánima es un drama de Amelia Rosellí, que 'ns va donar á conéixer l' Iggus per primera volta. Té cert valor psicológich; pero paga un tribut excessiu als convencionalismes teatrals y així y tot, escènicament considerat, adoleix de no pocs defectes. En resúm s' ha de considerar com una fruyta poch madura.

Per tal motiu, y ademés per ésser ben poch adaptable al geni especial del teatro catalá, no valia la pena de que 'ls Srs. Pous y Alonso 's prenguessin el treball de trasplantarlo á la nostra escena, y una vegada posats á ferho, podían quan menos procedir ab una mica més de cuydado, identificantse millor ab l' índole de l' obra y emplant sisquera una dióció menos pedestre que la que ha brollat de la seva ploma.

L' obra va tenir una interpretació bastant acceptable, distingintse especialment la Sra. Llorente. Ni 'l Sr. Codina, ni 'l Sr. Barbosa 'ns van acabar de convencer: el primer per la seva falta de sinceritat, y 'l segón per la seva manera de dir precipitada... y ademés ¿no li sembla al Sr. Barbosa que la seva corda natural y genuina es la cómica més que la dramática?

CATALUNYA

La Borracha, ab sos punts y ribets de sarsueleta cómica té en la seva acció una tendència melodramática molt marcada. No será aixó si volen un defecte; pero 'l recurs del paper que 's busca y no 's troba y 'ls medis que 's emplean per obtenirlo, es tot tan gastat y previst que ja casi no produheix efecte. ¿Y qué n' han de fer, després de tot, de aquell testament els dos nuvis, estimantse com s' estiman y no oposantse res á la realisació del seu amor? Els autors s' empenyan en que la noya sigui rica, quan en realitat no necessita serho pera ser felis.

Se destaca de l' obra un tipo, el de rellotjer, molt ben interpretat per en Juárez, y algunas escenas están realzadas per certas alusiones políticas de actualitat. Aixó es tot lo que ha sabut fer la rahó social Jackson Weyan-López Silva.

El vell mestre Chueca ha adornat la producció ab algunas melodias espontáneas, fáciles y afuents com todas las que brollan del seu estre popular y genuinament madrileny. El públich demana cada nit la repetició de dos tandas de couplets.

LA FILARMÓNICA

Encare que 'n Crickboom haja alsat el seu domicili de Barcelona no olvida als molts y fervents admiradors que aquí conta.

En la *Sala Mercé* ha donat últimament dos concerts exquisits, el primer ab el concurs de 'n Granados y 'l segón ab el del mateix Granados y la distingida violoncelista Srta. Vidal.

Demostrá en Crickboom qu' es avuy un dels primers

HIVERNISTA Y ESTIUHISTA

—¿No 'm defensi l' hivern, senyora, no 'm defensi l' hivern!... ¿Sab lo qu' es aquesta estació, al meu entendre?... ¡Un cau d' estornuts!

violinistas d' Europa. [Vaya una interpretació més magistral!... La serietat, la potencia y, sobre tot, la conciencia són els distintius del admirable violinista belga.

Compartiren ab ell els aplausos entusiastas del selecte concurs sos dos acompanyants, dignes en tots conceptes de alternar ab ell.

N. N. N

Consell desinteressat

Tothom que d' una pesseta disposi avuy lliurement, ó de 'l medi suficient d' enmatllevarla á un amich, avants de distribuirla si té intenció de tornarla, que procuri aprofitarla escoltant lo que li dich:

¿Qué falta á tota persona, sigui pobre, sigui rica, jove, vella, gran ó xica en nostra infelís ciutat? ¿Qué es lo que tothom anhela: lo que 's demana en veu alta? Precisament lo que 'ns falta: Distracció y tranquil·litat.

Distracció bona y barato, tranquil·litat que no ofengui, no es cosa que sempre 's vengui per més que 's pagui á bon preu.

Y quan tot aixó 's presenta, y més que vendres se dona... ¡Ciudadans de Barcelona, es precis que no badeu!

Si es el café lo que us tira,

La ilustració es selecta y espléndida.

ELS REGALOS DE LA «PERDIU»

es tant lo pobres que som,
que us trobareu sense rom
y sense café, 's pot dir...

Si voleu anar al teatro
ó en tranvía á passejar,
sense deixarvos fumar
vos privarán d' escupir.

Per lo tant, molt de criteri,
molta prudencia y cautela,
y si heu de gastar la pela...
que us valgui al menos sis rals.

Nostres millors estadistas
aquest objecte 's proposan
y ab el seu plan, ells suposan
qu' han de curá 'ls nostres mals.

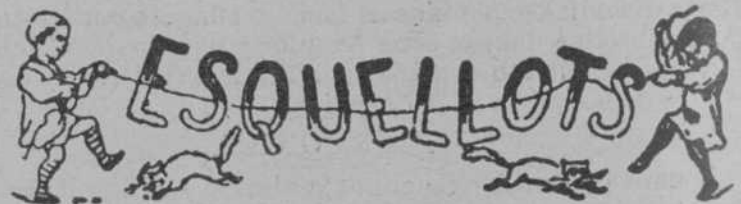
En Villaverde fa 'l plaga,
y l' Osma pert la xaveta
per sanejar la pesseta
y donarli algún aument.

Y nosaltres d' una endola,
sigui en plata ó calderilla,
ens es cosa molt senzilla
obtení 'l sanejament.

L' obtindrà tot individuó
que 'l nostre consell segueixi
y quatre rals inverteixi
comprant papé intelectual.

L' obtindrà tothom que compri
un «Almanach de la Esquilla»
que no costa (y no ho diu ella)
ni de bon tros lo que val.

PEP LLAUNÉ

En las tragedias de la dinamita se destacan tres
elementos.

Els cobarts y miserables que perpetran el crim.

El públich que 's deixa dominar per l' esglay y 'l
pánich.

L' Almanach de La Esquilla es el resúm del any.

Y 'ls aixerits que pretenen aprofitarse de l' alarma, per induhir á la opinió á demanar y exigir dels poders públichs lleys escepcionals y midas represivas.

Y son molts els que irreflexivament se deixan arrastrar per aqueixas corrents, sense pararse á meditar lo que tenen de injustas y infundadas, y 'ls efectes contraproduhents que ocasionarian si arribessin á imposarse.

***

Ja produheixen prous víctimas aquests atentats infames.

No 's vulgui que n'hi haja de novas, com ho serian, si arribavan á cumplirse certs designis, la llibertat y el progrés de un poble, elements que son las millors prendas de la seva existencia.

Fins á dilluns, y en l' espay de algunas horas si gueren enterradas solemnement tres víctimas de l' explosió del carrer de Fernando.

Un negociant, que bé pot pendres com el representant de la classe mitja dedicada á l' activitat productiva.

Un jove adolescent fill de bona familia.

Y un anciá mossó del Ajuntament, es á dir, un pobre proletari.

Bé pogué dir el Sr. Borrell y Sol, al despedir l' enterro del últim: «Si de aquesta manera resultan ofesas totas las classes socials, precisa també que totas s' uneixin pera defensarse de tan iníquos atentats.»

Fins en un acte com l' enterro de la primera de las víctimas, l' arcalde Lluch havia de distingirse per la seva falta de consideració al Ajuntament que ab tan mala sombra presideix.

El seu lloch estava ben indicat. Devia posarse al davant dels regidors qu' en número considerable assistiren al acte, considerant qu' ells son la genuína representació de la ciutat. Y en lloch de ferho

UN INVENT JAPONÉS

Sabatas blindadas.

L' Almanach de La Esquilla s' escampa per tot el món.

TERCETO

—Diu que será tan lluhida la professó que 's prepara...

—Una servidora hi vá.

—Y jo.

—¡Y jol! ¿Donchs qué 's pensava?

aixís, aná á juntarse ab las autoritats y 'ls delegats de las mateixas que formavan el cap del dol.

¡Es molt arcalde de R. O. el Sr. Lluch!

Tan arcalde de R. O. que fa tot lo imaginable pera induhir al poble de Barcelona á prescindir d' ell en absolut.

Y ho conseguirá.

Un dels jefes de la policia judicial ha dimitit. ¿Quán l' imitarán els altres?

El jefe dimissionari 's diu Teixidor.

Y encare que alega com á causa de la seva resolució la falta de salut, qu' l' coneix personalment no pot compendre que pugui estar malalt qui com ell fa cara d' estar tan sá.

Altres, donchs, deuen ser els verdaders motius que poden haverlo mogut á retirarse.

¿No valdria la pena de averiguarlos? ¿No sería convenient esbrinar com y en quina forma s' inverteix la consignació destinada á la policia judicial?

Dihém aixó porque han arribat fins als nostres oídos la següent frase:

—No ho creguin pas que 'l Sr. Teixidor se retira per falta de salut, sino més aviat per falta de tela.

Ja veuen, donchs, si val la pena de posar en net ahont es l' urdit y sobre tot hont es la trama.

Deya aquest día un periódich de la gent de bé, que 'ls robos y raterias que avants s' efectuavan en el Port, han cessat desde que s' ha confiat la vigilancia de aquell siti als Mossos d' Esquadra.

Pero precisa afegirhi:—Y sobre tot desde que s' ha voltat el Port ab una reixa que á las vuit se tanca.

Es precis dir las cosas tal com son.

Arribat de Roma, ahont habitualment resideix, se troba avuy á Barcelona y hem tingut el gust de abraçar-lo, nostre bon amic el pintor catalá don Enrich Serra.

Celebrarém que la estada entre nosaltres sigui grata al eminent artista, al qui repetim desde aquestas columnas la més coral benvinguda.

Pero ¿qué dimoni passa al *Ateneo Barcelonés*, que á un company de causa tan ferm, com el Sr. Pella y Forgas, la Junta directiva, presidida per la gloria més lligítima de la nostra terra y composta també de ferms companys de causa, li haja negat el saló de cátedras que sollicitava pera donarhi una serie de conferencies sobre las antigüas constitucions de Catalunya?

¿Y es per aixó que ab tanta febre procuran apoderarse del govern de aquella casa?

¡El Sr. Pella y Forgas, un dels cap-grossos del regionalisme desconsiderat y desahuciat pels seus mateixos!... Era lo que 'ns faltava veure.

Fan bé 'ls ateneístas deixant que 'ls que mangonejan aquella corporació pera fer patria com diuen ells y deya en Camino, 's coguin en la seva mateixa salsa.

Avuy se pot ben dir que casi casi ja están *cuyts* del tot.

¡Lo que son las cosas del teatro! No hi ha autor per expert que sigui, que pugui imaginar l'efecte que produhirá una frasse determinada: únicament ho sabrá quan repercuteixi en el tornaveus del públich.

¡Y cuántas n'hi ha que s' escriuhen ab la major ignocencia, y prenen en la representació las proporcions de una malicia!

Aixís l'altre día s'estrenava una traducció del drama italiá *Anima*. La protagonista cultiva la pintura, y un seu enamorat que voldria véurela menos encaterinada ab l'art, li diu:

—Quan serém casats t' *amagaré 'l pinzell*.

Un esclat de riallas va subrallar aquest epigrama fet pels traductors ab todas las quatre potas.

Quan Barcelona entera esperava que 'ls tres senyors designats per l'Ajuntament al objecte de

EL LÍO DEL DESCANS DOMINICAL

—Caballers, ¿en qué quedém?
¿Obriu tots ó tots tanquém?

posar en clar l' embrollat assumpto del Palau real, obrarían depressa y enérgicament com requereix la seva importancia, ha succehit que dos d'ells, els Srs. Carner y Fabra Ledesma varen presentar la seva dimissió. Y que 'l Sr. Corominas, trobantse sol y pera no ser menos, va fer dos quartos del mateix.

¿Es degut aixó á que al abocarse en aquell pou sens fondo van agafar aquests senyors rodaments de cap? ¿O es que á la Casa gran s'ha acabat el valor cívich?

Cert que 'ls tres dimitents van ser reemplassats en el acte per altres tres, que son: pels republicans el Sr. Mundi, pels regionalistas el Sr. Pijoan y pels fusionistas el Sr. Grañé (Barberillo).

Mirada la cosa ab guassa, s'ha de confessar que la substitució no té res de desacertada.

¿Quí millor que 'l *Barberillo* per afeytar las patillas al gran Boladeres? ¿Y quí millor que 'l Sr. Pijoan, en sa calitat de metje, per assistirlo en cas de que durant l'operació li agafi alguna cosa?

Y en quant al Sr. Mundi també pot ser útil. Es un escelent tocador de violí, y está en condicions de distreure'l agradablement mentres el *Barberillo* li practiqui l'afeitada.

De todas maneras, crech que al cap-de-vall el senyor Mundi es dels tres nombrats el qui té més aptituts pera resoldre 'l conflicte.

Perque ¿qué será al últim l'informació que 's practiqui?

Música, no més que música!

No tot á Barcelona han de ser tristesas. També esclatan á lo millor notas alegres, amenas, divertidas.

Sarsuelas del amor fácil, ab punts coreogrífichs y rematadas ab cada fuga que ni las famosas de Bach.

Un día la de la Bella Chelito ab un jove casat, que abandona á la familia y compromet els interessos pera seguirla.

Un altre día la de la Bella Belén ab un curial casat també y home respectable á estonas, que s'avé á passar ab ella 'l mar, sense temensa de que tota l'aygua del Atlántich sigui prou pera calmar els seus ardors.

—¡Ay Senyor!—deya l'altre día un curiós observador.—Bé 's coneix que vivim en una ciutat morigerada, desde que las corporacions religiosas influeixen tant en l'ensenyansa y en las costums. Esca de pecat son las Bellas que apareixen en l'escena de certs teatros, y ha de agrahirse als que se las emportan ab ells que las treguin de Barcelona, perque aixís evitan que 'l pecat cundeixi entre vells y joves. Ells s'encarregan dels pecats de tots. ¡Admirém la seva abnegació!

No sé perque 'ls amants de l'art han de queixarse de que l'imatge de la Verge que figura en la porta de Santa Maria del Mar que dona al Born, haja sigut pintada toscament de blau y blanch.

—Aixó no será artístich si vostés volen—deya un mossén ab tota la bona fe—pero ningú podrá negar qu' es piadós. L'hivern s'acosta, y á una Verge qu' está á la intemperie ¿qué menos se li pot donar que una capa, encare que aquesta capa sigui de pintura?

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, 20

Imprempta LA CAMPANA y LA ESQUELLA, Olm, 8
Tinta Ch. Lorilleux y C.^a

L' Almanach de La Esquilla representa un aconeteixement.

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, número 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat número 2

JA HA SORTIT! JA HA SORTIT!

ALMANACH PERA
1905

L'ALMANACH HUMORÍSTICH PER EXCELENCIA
¡El mes popular! ¡El mes barato!

L'ALMANACH DE LA ESQUELLA pera 1905 constituïx una verdadera REVISTA CÒMICH-SATÍRICA
DEL ANY TRANSCORREGUT
¡Mes de 200 planas de text y dibuixos!
LITERATURA AMENA = ESPLÈNDIDA IL·LUSTRACIÓ

ESCRIT per: Alemany (Xavier), Alsina y Clos (S.), Andresito, L' Avi Riera, Badia (M.), Bartrina (F.), Bas y Socias (N.), Baucells Prat (J.), Bonafé (Matias), Bori y Fontestá (A.), Bosch y Romagosa (J.), Boy (Santiago), Burgos (J.), Capella (Jacinto), Carreras P. (F.), Casals (F.), Clarinet, Coca y Collado (E.), Conangla (J.), Chavarri (Eduard), Ferrer B. (J.), Figueras Ribot (F.), Forgeron (Pepeta), Fuentes (Enrich de), Gavires (J. F.), Gervasi (J. F.), Guanyabens (Emili), Gumá (C.), Isern Arnau (A.), Jeph de Jespús, Juliá Pous (A.), Just y Pastor (E.), Llaveria (P.), Llimoner (A.), March (A.), Marquina (Ednard), Martí Giol (E.), Masifern (Ramón), Massip (R.), Mayet, Mestres (Apeles), Millá (Lluís), Mont (Dolors), Morera (Enrich), Morera Galicia (M.), Moret de Gracia (J.), Navarro (E.), Nogueras Oller (R.), Novellas de Molins (J.), Oliva Bridgmann (J.), P. del O., Pi Fani (E.), Pous y Pagés (J.), Quimet, Rahola (F.), Rahola (V.), Ramón y Vidales (J.), Ramón y Vidales (R.), Revoltós (Martí), Ribas (Oriola), Roca y Roca (J.), Roura (Manel de), Rosell (F.), Rosselló (J.), Rusiñol (S.), Salvador (Lluís G.), Soler (A.), Soler de las Casas (E.), Staramsa (J.), Talladas (P.), Tomás y Salvany (J.), Ubach y Vinyeta (F.), Urrecha (Frederich), Uson (J.), Vidal (Romualdo), Vilanova (Angel) y Zengotita (Xavier de).

IL·LUSTRAT per: Alegret (L.), Alvarez (M.), Argemí, Atché (R.), Azpiazu (S.), Bagaria, Balasch (M.), Blanco Coris (J.), Borrell (Juli), Bull (V.), Cabrinety (J.), Cardona (J.), Cardunets (J.), Cuchy (J.), Diéguez (J.), Farré (P.), Foix (Mariano), Galofre (Baldomero), García de Giner (L.), Giner (C.), Graner (Lluís), Ida, Juliana (J.), Junyent (Olegari), Legarde (E.), Llopart (J.), Mall (E.), Marqués (J. M.ª), Mas (J.), Meifren (E.), Miró (R.), Molinas (P.), Moliné (M.), Pahissa (J.), Pellicer (Carlos), Pellicer Montseny (J.), Picarol, Pinós (J.), Pipa, Robert (J.), Rojas, Sala (Tomás), Serra (Enrich), Sierra de Loma, Solá (J.), Torent (E.), Touillot, Urgell (Modest) y Urgellés (Félix).

FOTOGRAFÍAS de: Andreu (M.), Fernandez (F.), Gior (E.), Merletti (A.) y Roig y C.ª (E.)

CUBERTA de Tomás Sala, a varias tintas.

UNA EXPLICACIÓ BASTANT LÒGICA

—Tan mateix diu que baixan el preu del pa...

—Sí, pero no te'n fibis. Fem com aquells que volen saltar: reculém una mica... pera poguer anar mes lluny.

CONGRÉS DE LAS ASSOCIACIONS CARCA-MARIANAS

—Aném al Congrés á demostrar á la fás del món que aixó no es mes que una senzilla festa literaria.

L' Almanach de La Esquilla val juna pesseta!